

Pracovnílékařská péče

MUDr. Markéta Petrovová

LF MU Brno, Klinika pracovního lékařství FN USA Brno

Primární pracovně lékařská péče = závodní preventivní péče

Cílem je prevence vzniku nemocí souvisejících s prací a dlouhodobé udržení průceschopnosti

- u nemocí v příčinné souvislosti s prací, pracovními podmínkami a pracovním prostředím (pracovní úrazy, nemoci z povolání, ohrožení nemocí z povolání, škody na zdraví z práce)

- u obecných nemocí, které se s výkonem práce zhoršují (VAS, CHOPN, atopický ekzém...)

- ZPP je komplexní služba: prevence – poradenství - podpora zdraví
- ZPP chrání zaměstnance i zaměstnavatele
- Předpokladem kvalitní ZPP je znalost pracoviště, práce a zdravotního stavu pracovníka
- ZPP provádí lékař příslušné specializace
- Zaměstnavatel je povinen zajistit závodní preventivní péči pro všechny zaměstnance

Závodní preventivní péče

Formy zajištění ZPP

- 1. Zaměstnavatel = provozovatel zdravotnického zařízení:
 - zaměstnavatel sám provozuje nestátní zdravotnické zařízení, rejstřík svých činností rozšíří o poskytování ZPP
 - obvykle poskytuje i další zdravotní péči (zaměstnancům vlastním i cizím)
 - má sám uzavřeny smlouvy s zdravotními pojišťovnami
 - nese zodpovědnost za event. škodu vzniklou s poskytováním zdravotní péče
 - zdravotnický personál poskytující ZPP je v zaměstnaneckém poměru u tohoto zaměstnavatele
 - Zdravotnický personál pobírá za svou práci mzdu, která není přímo odvislá od plateb zdrav. pojišťoven

Pozn.: v praxi tento způsob využívají velké zaměstnavatelské organizace

Formy zajištění ZPP

- 2. Zaměstnavatel ZPP zajišťuje smlouvou se zdravotnickým zařízením oprávněným tuto péči poskytovat:
 - zaměstnavatel uzavře smlouvu s vybraným zdravotnickým zařízením (státním i nestátním)
 - toto zdravotnické zřízení má roli odborného poradce s vlastním právním postavením
 - věcný rozsah poskytovaných služeb je stanoven ve smlouvě (odborné poradenství – pracovní podmínky – dohled nad zdravím zaměstnanců)
 - smlouva stanoví i způsob hrazení poskytovaných služeb a výši úhrady – paušál nebo platba za výkony)
 - zdravotní pojišťovny hradí některé výkony z veřejného zdravotního pojištění

Pozn: tuto formu poskytování ZPP využívají malí a střední zaměstnavatelé

Úkoly závodně preventivní péče

dle úmluvy ILO (Mezinárodní úřad práce) č. 161 o závodních zdravotních službách, která byla v ČR ratifikována a je závazná od r. 1989

- 1. Stanovovat a vyhodnocovat nebezpečí, která ohrožují zdraví na pracovištích.
- 2. Dohlížet na specifické i nespecifické faktory v pracovním prostředí a pracovní zvyklosti zaměstnanců, které mohou ovlivňovat zdrav. Dohlížet na úroveň hygienických zařízení, závodních jídelen a ubytoven, pokud je provozuje zaměstnavatel.
- 3. Poskytovat poradenství o plánování a organizaci práce, včetně vhodného uspořádání pracovišť, poradenství o látkách, jichž se využívá při práci, poradenství o výběru, údržbě a stavu strojů a nástrojů, používaných při práci.
- 4. Účastnit se vypracování programů zlepšování pracovní činnosti, zkoušek a nových zařízení, látek, nástrojů, ochranných pomůcek ze zdravotního hlediska

Úkoly závodní preventivní péče - dle úmluvy ILO

- 5. Poskytovat poradenství o zdraví, bezpečnosti a hygieně práce, ergonomii a vhodných ochranných pomůckách.
- 6. Dohlížet na zdraví pracovníků v souvislosti s prací (preventivní prohlídky)
- 7. Podporovat přizpůsobování práce zaměstnancům.
- 8. Připravovat a účastnit se na opatřeních pracovní rehabilitace.
- 9. Spolupracovat při poskytování informací, výchovy a výcviku v obl. zdraví, bezpečnosti a hygieny při práci i ergonomii.
- 10. Organizace první pomoci a ošetření v případě nouze.
- 11. Účastnit se rozboru pracovních úrazů a nemocí z povolání, cílem je odstranění rizik

Úkoly závodní preventivní péče

1. Dohled na pracovní prostředí

- namátkové prohlídky pracoviště
- pravidelné předem plánované prohlídky pracoviště

2. Poradenství o zdravotních rizicích a prevenci

- na žádost zaměstnavatele
- z podnětu lékaře

3. Dohled na zdraví při práci – lékařské prohlídky

- ZPP je vyloučena ze svobodné volby lékaře
- informace o zdrav. stavu od registrujícího praktického lékaře

4. Sledování citlivých skupin

- mladiství – těhotné - starší pracovníci - lidé se změněnou pracovní schopností

Úkoly závodní preventivní péče

5. Přizpůsobení práce pracovníkovi

- úprava pracovního místa, pracovní náplně, pracovní doby

6. Organizace první pomoci

- školení PP
- lékárničky

7. Zdravotní výchova a podpora zdraví

8. Sběr informací o pracovníkovi

- pracovní neschopnost pro nemoc

9. Dispenzarizace a léčení (?) NZP, ohrožení NZP

Práva a povinnosti zaměstnance

- Každý dospělý občan má být registrován u jednoho praktického lékaře, s právem jeho svobodné volby. Praktický lékař léčí v případě nemoci a vystavuje PN.
- Mimo pravidelnou prevenci u PL je zaměstnanec povinen podrobit se lékařským preventivním prohlídkám v ZPP, na které jej vysílá zaměstnavatel ve stanovených lhůtách. Lékař ZPP je vyloučen ze svobodné volby lékaře.
- Lékař ZPP posoudí zda je zaměstnanec schopen práce v určitém pracovním zařazení a vystaví posudek. Zaměstnavateli se v něm sděluje pouze způsobilost pracovníka ke konkrétní práci.
- Zaměstnanec je povinen dodržovat opatření na ochranu svého zdraví a pomáhat zaměstnavatelům v plnění jejich odpovědnosti.

Povinnosti zaměstnavatele

- musí zajistit pro zaměstnance ZPP v rozsahu prevence a poradenství ve zdravotní oblasti při výkonu práce
- vede lhůtník preventivních prohlídek, umožní zaměstnancům účast na nich
- nesmí připustit, aby zaměstnanec vykonával práce zakázané a práce neodpovídající jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti
- hodnotí rizika možného ohrožení zdraví pracovníků, zajišťuje měření faktorů pracovního prostředí, předává ZPP výsledky měření, seznamy rizikových prací, seznam pracovníků
- umožní ZPP vstup na pracoviště, do provozu, podává informace o používaných technologiích, materiálech, postupech, OOPP, avizuje a konzultuje změny, určí zodpovědnou osobu ke komunikaci
- informuje o problematice nemocnosti a pracovní neschopnosti, úrazovosti, NZP, konzultuje havarijní plán, proškolení v první pomoci
- organizuje vzdělávání pracovníků v ochraně a podpoře zdraví

Nepřipustí, aby byl lékař ZPP vystaven tlaku a ovlivňování ze strany podniku, zaměstnanců, odborů...

Posuzování zdravotní způsobilosti pro výkon práce

- **Preventivní prohlídky**

- vstupní
- periodické
- řadové
- mimořádné
- výstupní
- následné

- **Vstupní - všichni zaměstnanci**

- uchazeč o zaměstnání, nový pracovněprávní vztah
- převedení na jinou práci s vyšší zdravotní náročností

Periodické prohlídky

- **vyjmenované kategorie pracovníků - v intervalu 1-3 roky,**
 - pracující na rizikovém pracovišti (kde jsou vystaveni zvláště nepříznivým vlivům pracovního prostředí) – dle kategorizace prací 3, 4, 2R
 - pracující, jejichž činnost může ohrozit zdraví spolupracovníků nebo obyvatelstva
 - pracující, u nichž je vyžadována zvláštní způsobilost

Intervaly prohlídek jsou stanoveny předpisem nebo hygienickou službou (u rizikových prací).

Je nutno uvádět celé datum vystavení posudku, nikoliv pouze rok.

Periodické prohlídky I

- a) **riziková pracoviště** = tam, kde je zjištěno zvýšené nebezpečí
 - pracovních úrazů
 - nemocí z povolání (včetně průmyslových otrav)
 - ohrožení duševního zdraví
 - jiného poškození zdraví z práce
- b) **pracující, jejichž činnost může ohrozit zdraví spolupracovníků nebo obyvatelstva** (per.3 roky)
 - řidiči z povolání
 - pracovníci železnice
 - letci z povolání (platí zvláštní předpisy)
 - obsluha stavebních strojů, jeřábníci a vazači břemen, řidiči výtahů, obsluha transportních zařízení a důlních těžkých strojů, výroba a práce s výbušninami, obsluha a oprava tlakových nádob, chladicích zařízení a zař. vysokého napětí, tahače stavebních mechanismů, rypadla, hlubidla, frézy, nakladače, silniční válce, sněhové stroje, kompresory
 - pracující školských zařízení a zařízení sociálního zabezpečení

Periodické prohlídky II

- **c) pracovníci u nichž je vyžadována zvláštní zdravotní způsobilost**
 - pracující na podzemních pracovištích
 - pracující v hutích
 - členové důlní záchranné služby a protiplynových sborů
 - hasiči z povolání
 - pracující ve výškách > 10 m nad úrovní terénu
 - pracující na čs. námořních lodích a plavidlech vnitrozemské říční plavby
 - potápěči z povolání

Podle druhu profese perioda 1 až 3 roky

Mimořádné prohlídky – jednorázové u stejných kategorií jako periodické

- při těžkém úraze nebo nehodě spojené s bezvědomím
- při onemocnění s PN delší než 8 týdnů
- před zkouškou odborné způsobilosti (je-li předepsána, př. práce s elektrikou)

- na vyžádání zaměstnavatele - lze –li odůvodněně předpokládat, že se změnila způsobilost pracujícího k vykonávané práci
- z popudu lékaře PLP – u nově zjištěné změny zdravotního stavu (ohrožení NZP, poúrazový stav, záchvatovitá onemocnění)
- z pokynu hygienické služby (OOVZ) - při zjištění závažných hygienických nebo epidemiologických závad
- při výkonu epidemiologicky rizikové profese (potravináři) se mimořádná prohlídka provádí v souvislosti s každým infekčním onemocněním zaměstnance (provede registrující lékař)

Řadové prohlídky

- u ostatních zaměstnanců, kteří nemají předepsány periodické prohlídky
- účelem je posouzení zdravotní způsobilosti k vykonávané práci se zohledněním vývoje zdravotního stavu v čase
- interval 1x za 5 let, u pracovníků starších 50 let 1x za 3 roky

! Nezaměňovat s preventivní prohlídkou po dvou letech u registrujícího praktického lékaře !

Výstupní prohlídky

- při ukončení práce v daném pracovním zařazení
- zjišťují zdravotní stav při ukončení práce a hodnotí, zda a do jaké míry došlo při výkonu práce k poškození zdraví

Následné preventivní prohlídky

- po skončení práce na rizikovém pracovišti
- ukládá se po práci v riziku faktorů pracovního prostředí, kdy se poškození zdraví může projevit až po delší době latence:

- **fibrogenní prach**
- **chemické karcinogeny**
- **ionizující záření**

- HS v dohodě s odd. pracovního lékařství uloží povinnost prohlídek zaměstnanci a lékaři, určí intervaly
- prohlídky provádí oddělení pracovního lékařství nebo zařízení ZPP nebo praktický lékař

Závěr periodické prohlídky

- Lékař uzavře vyšetření zdravotního stavu pracujícího vydáním jednoznačného **Lékařského posudku o zdravotní způsobilosti k práci:**
 - **schopen k navrhované práci** nebo k jiné práci
 - **neschopen k navrhované práci** nebo k jiné práci
 - **schopen k navrhované práci jen za určitých podmínek, s omezením** - nutno specifikovat (úprava pracovní doby, směny, nutnost zdravotních či kompenzačních pomůcek, omezení některých činností...)
- posudkový závěr sdělí lékař pracujícímu a písemně zaměstnavateli (bez údajů o zdravotním stavu = neuvádí se žádné diagnózy!!!)
- termín pro uzavření prohlídky lékařem: pro vstupní do týdne, při nutnosti odborných vyšetření do 2 týdnů.
- poučení o odvolání

Ochrana a podpora zdraví

- Školy zad
 - Relaxační techniky
 - Školení zdvihání a nošení břemen
 - Gymnastika
-
- Management stresu – změny chování, uvědomění, zvýšení kondice
 - Práce s PC – ergonomie
-
- Odvykání kouření
 - Prevence návyků
 - Výživové poradenství
 - Dobré zdraví

Legislativa

- **NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci**

stanoví v souladu s právem EU:

- **rizikové faktory pracovních podmínek**, jejich členění, hygienické limity, způsob jejich zjišťování a hodnocení
- minimální **rozsah opatření k ochraně zdraví zaměstnanců**
- **hygienické požadavky na pracovní prostředí a pracoviště**

- **VYHLÁŠKA č 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií**

stanoví v souladu s právem EU mimo jiné:

- **kritéria, faktory a limity pro zařazování prací do kategorií**
- **Faktorem** se rozumí fyzikální, chemické a biologické činitele, prach, fyzická zátěž, zátěž teplem a chladem, psychická a zraková zátěž a další faktory které mohou mít nebo mají vliv na zdraví.

Kategorizace prací

Legislativa: zákoník práce a zákon na ochranu veřejného zdraví

Zaměstnavatel

- **hodnotí rizika možného ohrožení zdraví zaměstnanců**
- **oznamuje hygienikovi zařazení prací do kategorie 2**
- **předkládá hygienikovi (OOVZ) návrh k zařazení prací do 3. a 4. kategorie podle rizikovosti.** Návrh obsahuje:

- hodnocení rizik
- výsledky měření koncentrací a intenzit faktorů pracovních podmínek
měřitelné faktory: porovnáním výsledků měření s limity
neměřitelné faktory: na základě současných znalostí o jejich vlivu na zdraví zaměstnanců – dle příkladového seznamu.
- počty zaměstnanců v jednotlivých kategoriích
- způsob zajištění ochrany zdraví zaměstnanců

- Pokud jde o práci spojenou s expozicí několika faktorům, výsledná kategorie se stanoví podle nejméně příznivě hodnoceného faktoru.

Příklady práce ve 3. kategorii: lékařské operační týmy, záchranáři, hasiči, kominíci, pracovní procesy s rizikem chemické karcinogenity, chemoterapie onkologických pacientů s p.e. aplikací cytostatik...

Zařazování prací do kategorií

- Zařazení práce do jedné ze 4 kategorií (1,2,3,4) vyjadřuje souhrnné hodnocení úrovně zátěže zaměstnance faktory rozhodujícími ze zdravotního hlediska o kvalitě pracovních podmínek.
- **prach**
- **chemické látky**
- **hluk**
- **vibrace**
- **neionizující záření a elektromagnetické pole**
- **ionizující záření**
- **fyzická zátěž**
- **pracovní poloha**
- **zátěž teplem**
- **zátěž chladem**
- **psychická zátěž**
- **zřaková zátěž**
- **práce s biologickými činiteli**

Kategorie práce

- **První kategorie**

- práce vykonávané za podmínek, při nichž podle současné úrovně poznání **není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví zaměstnance**

- **Druhá kategorie**

2R

- práce, při nichž ukazatele faktorů nepřekračují hygienické limity, ale při této míře expozice **nelze vyloučit u vnímavých jedinců projevy nepříznivých účinků na zdraví**

- **Třetí kategorie** R

- Práce, **při nichž expozice zaměstnanců faktorům není spolehlivě snížena** technickými opatřeními na úroveň stanovenou limity a je nutno využívat osobní ochranné prostředky, organizační a jiná ochranná opatření

- **Čtvrtá kategorie** R

- Práce a procesy s vysokým rizikem ohrožení zdraví, které nelze vyloučit ani používáním dostupných a použitelných ochranných opatření

The background features several large, stylized, overlapping swirls in shades of purple, green, and light blue. Interspersed among these swirls are numerous small, yellow, starburst or triangular shapes, some pointing towards the center and others pointing outwards, creating a festive and celebratory atmosphere.

Děkuji.

**Byli jste pozorné
publikum.**